

राम

१

श्रीगणेशायनमः ॐ गरानां त्वागरापति ॐ हवामहे प्रिया
रागां त्वाप्रियपति ॐ हवामहे निधीनां त्वानिधिपति ॐ हवा
महे च सोमम आहमजानिगर्भं धृमात्त्वमजासिमर्भं ध्रुम १
गायत्रीनिष्ठुप गायत्रीनिष्ठु जगत्पनुषं इत्या सह न हस्युस्मिह
ककुसूचीभिः सम्पन्नुत्वा २ द्विपदायाः द्विपदायाश्चतुष्पदा
स्त्रिपदायाश्चषड्पदाः विन्दन्दायाश्चसकुन्दाः सूचीभिः स
म्पन्नुत्वा ३ सहस्रोमासहस्रन्दसः सहस्रोमाः सहस्रन्दसः आ
वृत्तसहस्रमाः सप्तयः सप्तदेव्या पूर्वेषां पंध्यामनुदुपधीराः अ
न्वालेभिरेरथ्योनरस्मीन् ४ ॐ यज्जाम्नेतोतिष्ठस्तं शिवसंक्लृप्त
मधिर्मतो देवता निष्ठुष्टुः श्रीउद्गुरुदयजपेविनियोगः यज्जा

राम

१

तारथनामाविनाराः यस्मिंश्चित्तथं विरश्चनिव सुषारथिरश्चानि
 वयन्मनुष्यान्तेनीयतेभीनीजिनद्रव हन्प्रतिष्ठमदतिरञ्जुविष्टं
 तन्मेमनःशिवसंकल्पमसु १ ॐ यज्जागृतइति हृदयायनमः ३
 तिप्रथमोऽध्यायः ॐ सहस्रशीर्षेतिषोडशार्चन्युपसृक्तस्य नारा
 यरात्रिभिः पुनर्षो देवताज्ञागताहन्ः श्रीउद्दिशि नो जपे विनियोगः
 ॐ सहस्रशीर्षी पुनर्षः सहस्राक्षः सहस्रपात्सममिथं सर्वतस्य
 त्वात्पतिष्ठ कुत्वम् १ अथासनम् पुनर्षस्वपुनर्षस्वेदथं सर्वय
 भूतं यच्च भान्यं उत्तमजत्वस्येशानो यदन्तेनातिरोहति २ एतावा
 नस्यमहिमातोऽप्राप्योश्चपुनर्षः पादोऽस्य विश्वाभूतानि त्रिपादस्याम
 तंदिनि ३ पाद्यम् त्रिपादूर्ध्वः त्रिपादूर्ध्वदैतपुनर्षः पादोऽस्य हाम
 दशाह

गतः यज्जाग्रतो ह्यमुदेति देवं तदु सुप्तस्य तथैवेति दूरं
 गमं ज्योतिषां ज्योतिने कंतमेमनः शिवसंकल्पमस्तु येन
 कर्माणि येन कर्माणि पपसो मनीषिणो यज्ञेन कृण्वन्ति विदये
 बुधीराः यदपूर्वं व्यन्तमन्तः प्रजानां तन्मेमनः शिवसंकल्पम
 स्तु ६ यत्प्रज्ञानम् यत्प्रज्ञानमुतचेतो धृतिश्च यज्ज्योतिरंतर
 मंतं प्रजासु यस्मान्मन्ते किञ्चन कर्म क्रीयते तन्मेमनः शि
 वसंकल्पमस्तु ७ येनेदम् येनेदं भूतं भुवनं भविष्यत्परिगृही
 तममृतेन सर्वं येन यज्ञस्तथायते सप्त होता तन्मेमनः शिवसंक
 ल्पमस्तु ८ यस्मिन्नुचः यस्मिन्नुसामययूथं धियस्मिन्प्रतिधि

स्यासीत्किंत्वाहूकिंमूत्रपादाचयेते १० ^{नः३} पुष्पम ^{गो१} ब्राह्मणस्यवात्म
 वोऽस्यमुखमासीदहन्ताजन्यः कृतः ३ उत्तरदस्ययद्वेदपः पद्मो
 थं संप्रदायजायत ११ धूपम चन्द्रमामनैः सः चन्द्रमामनसो
 जातश्चन्तोस्सूर्यो अजायत श्रोत्रावायुश्चप्राणाश्चमुखवाहगि
 रजायत १२ दीपम नाम्पात्रासीत् नाम्पात्रासीदन्तरिक्षं थं
 शीतोद्योः सन्मवर्तत पद्माभूमिर्दिशः श्रोत्रात्रथाको अक
 ल्ययन् १३ नेवेद्यम् यत्पुत्रेषराहविषादेवायज्ञमतन्वत्
 वसन्तोस्यासीदज्यंगीष्मद्रक्षः शरद्विः १४ नमस्कारः स
 तास्या सप्तास्यासत्यरिधयास्त्रिः सप्तसमिधः कृताः देवायघ्नं
 तन्यानां अवध्न्युत्तमपशुम् १५ प्रदक्षिणा यज्ञेनयज्ञं यज्ञेय

लो६

३

वत्पुनः ततो निष्कामसाधनानशने अभिः ५ अर्थम् ततो वि
 राट् जायते विराजोऽभिपुत्रः स जातोऽत्यरिच्यत पश्चाद्भूमि
 धो पुनः ५ आचमनम् तस्माद्यज्ञात् तस्माद्यज्ञात् सर्वरुतः संभ
 तं पृथग्दत्तं पशून्तोऽश्वं केवाय व्यानारराणां गाम्याश्च ये ६ स्ना
 नम् तस्माद्यज्ञात् तस्माद्यज्ञात् सर्वरुतः श्रयः सामानियज्ञिने
 ६ न्दाथं सिज्जिरेस्तस्माद्यज्ञस्तस्मादजायते ७ वत्पुनः तस्माद
 श्वाः तस्मादश्वा अजायन्ते ये केचो भयादतः गावो ह्यजिरेस्तस्मा
 तस्माज्जाता अजावयः ८ यज्ञोपवीतम् तं यज्ञं तं यज्ञं स्वर्गं विप्रो
 हन्त्युत्तमं जाते ममनः तेन देवा अयजन्त साध्या अभयश्च ये ९
 गंधम् यत्पुत्रम् यत्पुत्रं व्यदधुः कनिधा व्यकल्पयन् पुरवं किम

अग्नेतदब्रूवन् यस्त्वेवं ब्राह्मणो विद्यात् स्यादेवा असन्वसे २०
 श्रीश्वेतोत्तरेन्द्रींश्च पत्न्या बहोरात्रे पाशैर्वनज्ञत्रारिण रूपमश्विनो
 व्याप्नोत इत्सन्निधायामुस्मद्वाराणां सर्वलोकमद्वाराणां २१ अ
 ध्यः संसृतः इति शिष्यायेन च इति द्वितीयोऽध्यायः २ ॐ श्री
 शुः शिशानेति आभिरथ अषिः इन्द्रो देवता उद्रकवचं जपे विनियो
 गः आशुः शिशानः आशुः शिशानो बलमो नभीमो च नाचनः
 होमनश्चर्षणिनाम् संक्रन्देनानानि मिषरुक्वीरः शतथं शेना
 अयं शाकमिन्द्र १ संक्रन्देनानानि मिषेराजिस्सुनायुत्कारेणादु
 श्च्यवनेन धृस्सुना तदिन्द्रेणाजपतत्सहध्वं युधोनरद्विषुहस्तेन च ह्म

५२

ज्ञमयजन्तदेवास्तानि धर्माणि प्रथमान्यासन् तोहनाकं महिमा
 नः सचन्तयन् पूर्वसाध्याः संति देवाः १५ विसर्जनम् सहस्रशी
 र्षेति शिरशे स्वाहा अद्भ्यस्तंभतः पृथिव्यै रसाच्च विष्णवे कर्माणां
 सर्वं ततो जे न स्यत्त्वया विदधद्रूपमेतितन्मत्स्य देवत्वमाज्ञानम्
 जे १६ वेदाहम् वेदाहमेतस्युत्तमहान्तमादित्यवर्णितमसः परस्ता
 त् तमेव निदित्वा तिमत्सुमेति नान्यः पन्था विद्यते जनाय १७ प्र
 जापतिश्चरति गर्भे अन्तरजायमानो बहूधा विजायते तस्य योनिं
 परिपश्यन्ति धीराः तस्मिन् न स्युर्भुवनानि विद्वा १८ यो देवे
 भ्यः यो देवेभ्यो आतपति यो देवानां पुरोहितः पूर्वो देवेभ्यो ज्ञा
 तो न मोक्षाय वा लये १९ उचं ब्राह्मं उचं ब्रह्म जन्तयन्तो देवा

सन्वेतावरुस्यतिदक्षिरायाज्ञः पुनस्तुसोमः देवसेनानाम
 भिमंजतीनां जयतीनामस्तुतोयं त्वग्नम् ८ इन्द्रस्य धस्युः
 इन्द्रस्य धस्युः सोमवत्सराज्ञ आदिपानास्मरुतथं शार्ङ्ग उग्र
 म महासमन्भुवनच्यवनानां धोषो देवानां जयतामुदस्था
 त ९ उध्वर्षयमध्ववन्नायुधान्मुसत्यानाम्मानां नाम्ना
 नाथं सि उध्वनहन्वाजिनां वाजिनान्मुदथा नो जयतीत्यं १०
 धोषा १० अस्माकमिन्द्रः अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजो
 ष्यस्माकं यथा इषवस्तायुयन्तु अस्माकं वीरा उत्तरे भवं त्वस्मा
 उ देवा अवता हवेषु ११ अमीषां चित्तं अमीषां चित्तं प्रतिव्यो

ना २ सश्वरुस्तेः सनिषंगिभिर्बशशीथं स्नष्टासयुधइन्द्रो गरो
न सथं सुष्टिजित्सोमपाबाहुशङ्खग्नधन्वा प्रतिहिताभिरस्ता
इ वरुस्पते प्रतिदीपारथेन रत्नोत्तमिन्ना अपवाधमानः प्रभंजस्ते
नाः प्रमृगो युधाययेन स्माकमेध्वनितारथानां ४ वलविज्ञाय
विरः वलविज्ञायस्थविरः प्रवीरः सहस्वान्वाजी सहमान उग्रः
अभिनीसे अभिसत्वा सहाजा जैत्रमिन्द्रनथमातिष्ठ गोवित् ५
गोत्रभिदङ्को विदम् गोत्रभिदङ्को विदस्व जने बाहुं जयत मज्जम प्र
मृगान्तमो जासा इमं सजाता अनुवीरः यक्षमिन्द्रं सखा दु
ज्यवनः पत्तनाषाठ्युद्धोस्माकं सेना अवतु प्रयुक्तं ७ इन्द्रा

6

६

नानुवस्ताम् उरोर्बरीयोवरुशास्तेह्योतुजयंतत्वानुदेवाः
 दन्तु १२ ॐ आशुःशानेति कवचाय हुम् इति तृतीयोऽध्यायः
 ॐ विष्वादेति वासदेवः सूर्यो देवता नि पुष्ट्यन्ः श्रुत
 दनेन ज्ञेयं विनियोगः विष्वाद्ब्रह्म विष्वाद्ब्रह्म विवर्तुताम्
 स्रष्टा युद्धं च ज्ञप्ता व विदुतम् वातयथो यो अभिरक्षति नम
 ना प्रजाः पुषो य पुत्रधा विसृजति १ उदुसेम् उदुत्यं जात वेद स
 देवं वरुंति केतवः २ शो विश्वाय सूर्यम् येना पावे कचत्तसा
 मुरा पत्तज्जना अनं त्वं वतु रा पश्यसि ३ देवा वक्ष्यन् देवा
 वक्ष्यन् आगतं रथेन सूर्यं त्वचा स्रष्टा यज्ञं समं ज्ञाथेनं प्र
 त्थाये चेन श्विन्नं देवानाम् ४ तस्मिन् त्थातं प्रत्नं चापूर्वधा वि

मयन्ती गृहाणां गान्धर्वे परे हि अभिप्रेति निर्दिष्टं हस्तु शो
 केनं चोनामिनास्तपसा सचंताम् १२ अवसृष्टा परापतसन्वे
 वस्तु सधुं सिते गच्छामिन्नान्प्रपद्यस्व मामीषां किंचनोच्छिष्टः
 १३ प्रेताप्रेता जयता नर इन्द्रो वः शर्म्मयच्छतु उग्रावः संतु वा
 रुवो नाधृष्ट्या यथा सथः १४ असौ यासेना सउतः परेषामभ्ये
 तिन ओजसा स्पर्धमानातां गुरुते नमसा पवनेन यथासीमन्यो
 ऽ अन्यन्न जानम १५ यन्नवाणाः संपत्ते निकुमारा विधिरा इव
 तेन इन्द्रो वरुस्यति रादतिः शर्म्मयच्छतु विश्वाहा समेयच्छतु
 १६ मर्माशान्ते मर्माशान्ते मर्माशान्ते मर्माशान्ते मर्माशान्ते

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

र्शत तरणिर्विश्वदर्शतोऽपोतिष्ठादशीसूर्य विश्वमाभासिरो
 चनम् १० तत्सूर्यस्य देवत्वेन नमो हित्व मध्याकर्त्तौ विनत १० संज्ञ
 भार यदेदयुक्त हरितः सधस्थादाद्रात्रीवासस्तनुनेसितस्मे ११
 तन्मित्रस्य तन्मित्रस्य वउरगा अभिचक्षे सूर्यो नृपं कुरादनेद्यो न
 पस्यो अनंतमनुदुःशादपपात्रः क्लृप्तमन्यध्वरितः संभरंति १२
 वरासहानं वरासहांसिसूर्यवडादित्यमुहो असि महांस्तेसतोस
 हि सांपनस्यते द्योदे महां असि १३ वदूर्य वदूर्य अवसा महां
 असि सनादेवमहां असीमन्हादेवानोमसूर्यः पुरोहितो विभु

महत्सोमहिषापनस्पतेऽष्टादेवर्षि १३ ब्रह्मा विष्णु शिव सांख्य सिद्धन्त

सिद्धिदायक १४ वा नामसूचि
देवमहोदयसीमनादेवा नामसूचि ६

श्वथेमथाज्जेछतामिस्वर्हिषरथं स्वर्दिदम^{पु}तीचीनंबुजिनं
 दोहसेधुनी माशुज्जयमनुयासुवर्धसे ५ अथैवेनः अ
 यैवेनश्चोदयत्पस्मिगभ्वीज्योतिजरायूरजसोविमाने इ
 ममयाधंसगमेसूर्यस्पशिशुन्नचिप्रामतिभीरुन्ति ६ चित्रं दे
 वानाम् चित्रं देवानामुदगादनीकंचतुर्भिन्नस्ववउरास्याग्नेः आ
 प्राद्यावापृथिवी अंतरिक्षं सूर्य आत्मा जगतस्तस्युपश्च ७ आ
 नः आनन्दाभि विदधे शुभास्तिश्वानरः सविता देवस्तु अपि यथा
 युवानो मत्स पानो विश्वजगदभिपित्वेमनीषा ८ यदद्यैव
 नरुन्नुदगा अभिसूर्यसर्वतदिन्द्रेतेवसे ९ तरणिर्विश्वद

अथ शतनुद्रीयव्याख्या नमस्ते इति स्वभावतो वेष्टतश्चात्पुनः उद्वंसुतिर्न
ति हेतुद्वयभ्यनमः तेनैव मन्यवे को धायनमः उतो ते समुच्चये पुनः शरणा
यनमः उतो ते बाहुभ्यां नमः अस्तु क्रियेष्टसर्धैर्वाक्ये परिसमाप्यत इति क्रिया
यत्र भवति तत्र सर्वत्र अध्याहार्येति मनुं शरप्रभृतयः सर्वे पि स्वतन्त्रे वैवतास्व
रूपाः अधिष्ठातृ देवता देवता च

केशीहि नमः इति नमस्कारानुपमोपमम् १ जाते इति गिरीकैला
शोस्थितः सन् भक्तानां संकल्पानंतनोतीति गिरिशंतः हे गिरिशं ते
न शरीने रानः अस्मान्सर्वतोभावेन चाकेशीहि पश्यतं तया कया तेन च
सात्विकतया कव्याराजननी अधोराजस्तमसौ नमिश्चिरासो म्या अ
पापकाशिनी अयापेपुन्यके प्रकाशयति भक्तेभ्यः प्रयच्छतीत्यपापका
शिनी तन्वाकथं भक्तया शीतमया कव्याराजनकत्वेन कव्यारा मया ३ उद्वयनमः

आयत्न इव सूर्यम् आयत्न इव सूर्यं विश्वेदिंद्रं स्पृशन् वसु
निजाते जनमान औजसा प्रतिभागन्नदीधिम १५ अद्या देवाः
अद्या देवा उदिता सूर्ये स्पृशन् हसः पिपता निरवद्याततन्तो
मित्रो वतुसो मा मम हता मरिति सिंधुः पृथिवी उत्तरो १६ आह
स्मेन आह स्मेन रजसा वर्तमानो निवेशयन्नमत्तं मुनिं च
हिरण्ययेन सवितारं येना देवो जातिमुवनानि पश्यन् १७ वि
भ्राडिति नेत्रया यवौषध इति चतुर्थोऽध्यायः ॐ उद्रो ध्याय
स्पृशन् अक्षरं ऋषिः उद्रो देवता गायत्री न्द्रांति पापक्षय
पूर्वकृत श्री उद्र नमस्ते जपे विनियोगः नमस्ते ॐ नमस्ते उ
द्रमन्यवे उतो ज इषवे नमः बाहुभ्यामुत्तते नमः १ याते उद्रशि
वातननद्योऽप्यपवाशिनी तया नस्तवा दंतमद्यमिरि संतमिचा

शिवेनेति हेगिरिश शिवेन शिवेनवचसात्वात्वां अच्चावदामसियथा
यथावत् स्तुत्यादिस्वरूपेणावचसात्वां अभिवादये अच्चापूर्वोवदतिरभि
वादनेवर्तते अतः हेतोः अस्माकंसर्वमिज्जगत् सर्वमेवास्मत् संबधि

शिवेनवचसात्वागिरिश अच्चावदामसि यथानः सर्वमिज्जगदयत्नमथ सुम
ना असत् ४ अध्वोचदाधिवक्ता प्रथमोद्वेपोमिषक अहोश्च सर्वो जं
मयेन्सर्वोश्च यतु धान्यो धरा जीः परा सुव ५
स्थावनजंगमादिकम् अयन्मं यद्मा व्याधीः तद्रहित असत् म
यात् सुमनाः शोभनमनस्कं च भयात् इतश्चायं एवार्थकोपुक्त इति
४ अध्वोचत् इति हेतुद्रमवान् अधिवक्ता ऐश्वर्येणावक्तानस्वकी
यान् पार्षदान् अध्वोचत् अधिअवधीत् अज्ञापयन्भवान्कथं भूतः

यामिषुमिति हेगिरिन्न कैलाशाद्रिपर्वतस्थः सन् त्रैलोक्यत्रा
 राकाररातां इषुं शरावलीं शिवां कुतुभिपुराद्यनेकासुनसंहरं तदा
 हिकामय्यस्मान् प्रतिकल्पारादात्त्वेन कल्पारासपी कुतु ताकाया
 अस्तवेत्तेपरायधत्तषियो जितुं स्तेविभर्षिकरिधारयसि किंच हेगि
 स्तः

यामिषुं यामिषुंगिरिशंतहस्तेविभर्ष्ये शिवांगिरिन्नतां कुतुमाहि
 षंसीः पुत्रं जगत् ३

रिशंत गिनोस्थायिन् सर्वत्र भक्तकल्पाराविस्तार महिंसीः सहस्रशो
 षष्टिपत्नितपुत्रोत्तममित्रमत् सत्पुत्रादिस्वरूपं विधुं सस्माद्विद्यं
 वा स्थावनजग मादि क कपयामाना शया ३॥ रामरामरामराम

नयेतामादिनृपवान् येचैनंरश्मिनुपाउद्रा अभितः श्रितास्तस्यनैषांचहेडः अ
 वईमहे इत्येवव्याख्याचक्रुः ६ असौयोवसर्प्यतीनियः असौउद्रः अवसर्प्य
 निःश्रिभिनुपासितः सन् कैलाशादध्व आगत्यपुनस्समायातिनीलगीवः
 देवतोपकारार्थं पत्नीतं विषितेनश्यामकठः विलोहितः विगतः रजोगुराः ओ
 धदशायामत्यंतलोहितोवा उतअपियंरुनंभक्तिचक्षात्संतुष्टमोपाअपि अद
 शपन् उदहार्योअपि अदशपन् सन् नअस्मानिबगोपामृडयानिसुषा

असौयोवसर्प्यतिनीलगीवो विलोहितः
 उत्तैनं गोपाअदशपन्नुदहार्यः सदृषामृडयतिनः ७

यति स्तावताउद्रस्यभक्तिवात्सल्यं भक्तसुखजनकत्वं चोक्तं केतुअ
 सोयः आदित्यस्वनृपोउद्रः अवसर्प्यति अस्नसमये संध्यायां स्यामोप
 कराचलोहितश्च भवति गोपाला उदर्योपियं पश्यंति यश्च दृष्ट्वा
 सर्वानसुखयति सोतावितुर्थसादृ ७

प्रथमोदेवोभिषक् आदित्येदेवमहर्हितकर्त्ता अद्यायमाह अहि
 न्सर्पान् सर्पानिबद्धांश्चान्यान्पि सर्वान् ज्ञेमपन्नाशयन् सर्वांश्च
 पातुधान्यः पातुधानीः राक्षसीः तद्दृष्ट्वाश्चान्या अपि ज्ञेमयन् अधराक्षीः अ
 धोगतोः कृत्वा परासुवपरिहितपदं नेकुर्धित्यर्थः ५ असौ यइति असौ यो
 उद्रः क्रोधे अतिसयतिसतिताम्रः अत्यंतल्योहितः क्रोधे किंचिच्छांते सति
 अउगाद्वह्नोहिताः अत्यत्ये सति बभ्रुः अतीव ह्नोहितः पुनस्तुत्यादिना ज्ञ

असौ यस्ताम्रो अउगा उत्तवभ्रुः सुमंगलः ये चैनं

उद्रा अभितो दिन्तु श्रिताः सहस्रशो वेष्टा ५ हे उद्रं महे

निते प्रसादे सति सुमंगलः अतिशो मंगलकारी तस्य उद्रस्य हे उद्रः अवहेतुना ज्ञ
 नितमपराधं अवईमहे अवनयामि अवशब्दो व्यवहितोऽपि ईमहे इत्यनेनानेति
 किंचयेच उद्रासंज्ञं सहा उद्रं हितं पूर्वादिषु अभितः सर्वतोभावेन स्थिताः सर्वा
 महे उद्रः अवईमहे केचिन्न सूर्यस्वनूप उद्रमिधकृतो अत यो सो सूर्यस्वनूपो उद्र

उद्रयास्तस

विज्यमिति कपर्दिनः श्रीमहाउद्रस्य धनुः अस्मान्प्रतिविज्यं विगताऽप्य
पतेजिकाय अस्मत्तथा भूतसस्तु वारावान् इषुधिः विशल्याः विगता विग
हिताः शल्याः शरायस्मात्तथा भूतो अस्तु उत किंच अस्मत्तद्रस्यया इषवः

११

जिज्यधनुः कपर्दिनो विशल्यो वाराव उत अनेशान्नस्यया इषव आभुवस्यनि
षेगधिः १० याते हेति मीधुषु मरुस्तेव भूवते धनुः तया स्मान्विश्वतस्त्व
मय ह्यया परिभुज ११

११

तारः अनेशान् नष्टाभवन्तु अस्मिन्पगधिनिषंगः खड्को निधीयते अनेति
निषेगधिः खड्कोषः सः आभुः रिक्तो अस्तु १० याते इति ह मीधुषु मसेव कश्च
एते ह स्तेवया हेतिः खड्कः यश्च धनुः वभव अस्ति तया हेत्यानेन धनुषा च वि
श्वतः आस्मान्परिभुज सर्वतः परिपात्य तया कथं भूतया अय ह्यया य ह्यया

विश्वतस्त्वया ११

नी

नमोस्त्विति नीत्यग्नीवायउदायनमोस्तु कथंभूताय सहस्राक्षाय सहस्राक्षः
। सहस्रपादादित्यादि श्रुत्याविश्वशरीरकत्वेनप्रतिपादितायमीषु घेतउरा
याभक्तानांमुखादिनामेचकायवा मीषुमेचनेधानुः अथोअपिचये अस्यस
त्वानः सत्यभूताशक्तयः पार्थिवउद्रावा अहन्तेभ्योनमः अकरंअकरवेकरो
नमोस्तुनीत्यग्नीवायसहस्राक्षायमीषुघे अथोयेअस्यसत्वानोहन्तेभ्योऽक
नन्तमः ८ प्रमुंचधन्वनस्त्वमुभयोरात्योऽया॥याश्चतेहस्तइषवः पराताम
गवोवषत्

मीत्यर्थः ८ प्रमुंचेति हेउद्र अस्मान्प्रतिधन्वनः अत्योः र्जीधनुरत्नयोः ९
भयोः स्थितां प्रांतां जिह्वां प्रमुंचद्भीकु उहे भगवन् चपुनः तेतव हस्ते
पाषवः येशाराः धनुः संधानार्थः संतिताः पनावयनान् प
नित्तिपाहन्ता दूनीकु उर्वित्यर्थः ८ वसन्तमसमस्तमसमस्तमसमस्त

परितः शिरोऽङ्गुलिः धन्वः हेतिः धनुष आयुधं शरः अस्मान् विभवतः परिप्ररात्ते
सर्वतः परिवर्जयतु अथोऽपि च यस्ते इषु धिस्तूराः तं अस्मात् अने अ
स्माकं दूने निघेहि १२ अवतत्येति हे सहस्मात्त शतेषु धे त्वं धनुः अवतत्य
अवतार्य शाल्यानां मुखानि शीर्य्य शरणां मुखानि पत्नानि निःक्षेपतः शीर्णा
परिते धन्वने हेतिरस्मान् ब्रूत विश्वतः अथो य इषु धिस्तूराः अस्मान् नि
घेहितम् १३ अवतत्य धनुस्त्वयं सहस्मात्त शतेषु धे निशीर्य्य शाल्यानां
मुखानि शीर्य्यः सुमना भव १३ नमस्तु आयुधायानां तताय धस्मवे उभा

भ्यामुत्तते न मेवाभ्यां तव धन्वने १४

निष्कृत्वानः अस्माकं पिबः कल्पाराज नकः सुमनाः सोमन संकल्प्य च भवेत्यर्थः
१३ नमस्तु इति हे उङ्गे आयुधाय धनुषे नमः किं भूताय अस्मत्पाथेन या अस्मान्
निःशानाय तनाय अवतारितगुराय धस्मवे दुष्टधर्षराक्षीत्याय डत अपि ते उभा
भ्यां नमः त्वं धन्वने धनुषे पुनर्जमः आदयानि शयेषु नर्जते रिति १४ राघ

मानइति हेमराउद्रत्वांनमः अस्माकं महान्तं वृद्धं गुर्वी चार्प्याय पुरोहित-
 त्विजादिकं मा अवधीः मानाशय उत समुच्चयेनः अर्भकं बालकं मा अवधीः ए
 वंनः उच्चतं अन्नपानादिना अस्मान् सिंचते अस्मत्पोषकं तरुणां अस्मदीये अ
 न्ये वा यजमानादिकं मन्त्रप्रदातारं मा अवधीः उत्तमः उत्तिष्ठेत्तः प्रभृतिना सिक्तं
 मानो महान्तं मुतमानो अर्भकं मान उच्चतं मुतमान उच्चतम् मानो अवधीः
 पितरं मोतं रं मानः प्रियास्तन्वो नुद्ररीरिषः १५

१२

मात२

१२

भस्मं अन्नपानादिना सिक्तं पोष्यवर्गं च मा अवधीः उत्तमं पितरं मा अवधीः उत्तमा
 तं मा अवधीः महत्पदेनोपात्तयो रपि पित्रोः पुनरुपादाने तभृत्किं सूचनाय हे नुद्र
 नः प्रियाः प्रेयसी मा अवधीः नस्तन्वः तन्मारी राशि मारीरिषः माहिंसीः म
 त्प्रीतिविषयो भूतां यस्य कस्यापि तनः मारीरिषः इति वार्थः उच्चसेचने रिषे
 ति हिंसाया १५

हृत्प्रेम्योवृत्ता विष्ठातम्योवातुदेभ्योनमः कथंभूतेभ्यहृदिकेशोभ्यः ह
 रिता निपरीणानिकेशाद्वयेषांतेभ्यः पशूनां ग्रामानराणां गोमगादी
 नां पतयेनमः शिष्यंजराय शिष्यंनवरगां तद्विजराय पिशागायतुद्रा
 यनमः त्विषीमतेकांतियुक्ताय यथीनां पतयेनमः यथामिति प्राप्तेपथी

नमोनमः शिष्यंजराय त्विषीमतेपथीनां पतयेनमोनमो हृदिकेशायो
 पवीतिने पुष्पानां पतयेनमो १७

नामिति छान्दसं हृदिकेशाय उपवीतिने यज्ञोपवीतधराय पुष्पानां पु
 भांजो जनानां पतयेतुद्राय च मनः १७ नमो वंभुशायेति वंभुशो वंभुः
 पिगा इति यावत् तद्वरायतुद्राय नमः व्युत्पत्तीति व्याधिः तस्मै अन्नानां
 अदनीयानां पतये नमस्तस्मै संसारस्य दुःकाय मोक्षप्रदानेन संसारद्वे
 दपय्यदसानां नमो नमो भूतवादिबन्धुईशभुवनानां पतये नमो नमो

मानस्तोक् इति हेतुः नः तोकेषोऽत्र प्रपौ न दौत न ये पुत्रे सारीरिषः माहिंसां कुर्याः
 नः आयुषि आयुर्वत्ये गोषु अश्वेषु महिषक मय्यनेनोपलक्षितं हेतुः भावि
 नः क्रोधशीलान् वीरान् यो धपुऽपान् मा अवधीः तत्रः हेतुः पतः हविष्मन्तः
 होमसामग्नीसहिता वयं स दे सर्वदा इतत्वा मेव ह वामहे यज्ञेषु आक्यायामः त

वर

त्वा २

मानस्तोके तनये मान आयुषि मानो गोषु मानो अश्वेषु सारीरिषः मानो वीरा
 न् हेतुः भावि नो वैऽधी हविष्मन्तः स दमि ह वामहे १६ नमो हिरण्यवाहवे से
 नान्येदिशां च पतये नमो नमो वन्देभ्यो हरिके दोभ्यः पद्मनां पतये नमो
 तस्त्वेकसरणावयमिति भावः इतश्चादौ एवकारार्थकः १६ नमो हिरण्यवा
 हाहव इति अत्रासंख्यात्वात् उद्गन्तमस्त्विति तत्रापि बोधानुभयतः शीता
 नन्यतस्तद्विधो ध्येन सेना नैसेना ध्येना य हिरण्यवाह वे सुवराखं
 लं ते मणि भुजा य उद्गाय नमः च पुनः दिशां पतये नमो नमः वन्देभ्यो व

न्यादयः तत्पतये च निगेववानिजस्तस्मै कक्षो नदी सप्तश्रुदितारं सन्निहितो
 देशस्तपतये उच्चैर्बोषः शब्दो यस्मै वैरिस्त्रिया आक्रन्देनोदन्तत्कारिणि
 नेपतिः सेनाविशेषः पदातिर्वीरस्य तये नमः १० नमः कृष्णायतिः कृष्णायतयाधा
 वते उद्राय नमः कृत्स्माश्चासावापातश्च कृत्स्माय नमः समस्त उद्यतो धनरा

१४

नमो नोहि नायस्य पतये वृक्षाराणां पतये नमो नमो भुवंतये वारिव स्तुतायोष
 धीनां पतये नमो नमः उच्चैर्बोषाया क्रन्दयते पत्नीनां पतये नमो नमः १० ॥

दिशयुधो हि कृत्स्माय ततस्तस्य भावः कृत्स्माय ततस्तस्य सहधाव
 नं कुर्वते मकारलोपः छान्दसः सत्त्वं नो प्राप्ति नो सात्विका नो
 वापतये नमः अत्रापि दीर्घाकारलोपः छान्दसः सहमानाद्य

१४

ने आतता उद्यते नायुधेनोपलक्षितः अयातीत्याततापीतस्मेहेनारांशस्या
द्युपतिस्थानात्तांजगतउत्पतिस्थानानांभूतोकादीनांचापतयेस्तुतायसार
पुये अहंतेहृन्ननस्याकत्रैवननोक्तसमूहानां नन्दनचैत्रपञ्चनावना
दीनांचपतयेनुद्रायनमः १८ नमोनोहितायेति रोहितायलोहितायउद्राय

नमोबभ्रुशायव्यानेअन्नानापतयेनमोनमोभवस्यैहैपैजगतां पतयेन
मोनमोनुद्रायाततायिनेहेनारांपतयेनमोनमःस्तुतायाहंतेवनानापतयेनमो १८

नमःस्थपतयेगृहादिनिर्मातास्येनैत्योक्तनिर्माताकर्त्रेभुवंतपे भुवं
पृथिवींतनोनिनिस्तारयतीतिभुवंतितस्मेवारिवोधनं त्रुहंतयेन
सवारिवस्तुतः दीर्घत्वं ह्यन्दसंश्रयधयः फलयायाकागोयववा

मस्य केन वस्त्रे रासं हस्य कापीतेभ्यो नमः जिह्वां सभ्यः हंतुमिच्छन्त्यः स
षस्ते ये मुस्मतां चोत्तराणां पतये असिः खड्गः तद्युक्तेभ्यो सिमभ्यः नक्तं च नभ्यः
रात्रि संचारराक्षी तेभ्यः विभक्तानां विशेषः हंतने कर्त्तनं ते च्छीत्तानां च पतये

15

नमो वंचते परिवंचते स्नायनां पतये नमो निषंगिराक्षुधिमते तस्कराणां
पतये नमो नमः सुकायिभ्यो जिह्वां सभ्यो मुस्मतां पतये नमो नमो सिम
भ्यो विहन्तानां पतये नमः २१

नमः २१ नम इति उस्मीषिने उस्मीषं शिरो वेष्टनं तदन्ते उद्राय नमः शि
रिचराय पर्वतचारिणो कुस्मितं लुंचति कुं पथि वीं वा लुंचति कुलुंचाः तेषां
पतये वः पुष्पभ्यो नमः वः कथं भूतेभ्यः इषु मभ्यः शत्रुयुक्तेभ्यः धनुषा सहै
जं शीतं यस्य सः धन्वा यो जथा मृतेभ्यः आतः न्वानेभ्यः उद्दिप्तकांडा निघ्नं
धनुर्वातोभ्यः प्रतिदधानेभ्यः धनुस्संधान

न्तमाशीत्यामनितरां विध्यतीति निव्याधीतस्मे निव्याधिने आसेमंताभ्रावेन
 विव्यंतीति आव्याधिन्मः सेनास्तासां पतये निषंगिने खड्ग युक्ताय ककु
 भाय महते ककुभद्रये तस्य महन्नाम जाते स्तेनः चौरः नितरां चरतीति निचे
 रुः तस्मे निचेरवेपि चराप सर्वतः प्रसरणाशीत्याय आनरापानां वन्यावन

नां

तमः कृत्स्माय तया धावते सत्त्वनां पतये नमो नमः सहमानाय निव्याधिने
 आव्याधिनीनां पतये नमो नमो निषंगिणो ककुभाय सेनानां पतये नमो
 नमो निचेन वेपि चरापारुपानां पतये नमः २०

प्रस्थानां मृगादीनां वा पतये नमः नमः २० नमो वंचते इति वंचते उद्राय नमः
 वंचति मार्गमनार्थं वंचने गमनशीत्याय वंचने मायया त्योकाय पश्चिं चका
 य महामा धित्वेन संसारं वंचय सर्वे जगत्पार्थिव मिज्ञानस्य दाते वास्ता
 युः चौरविशेषः तेषां पतये निषंगः खड्ग इषुधि सूराः स्रु इति वस्त्रना

भाषेदेनशरीराशिसमायतिपदेनतत्रदधिष्ठातारोजीवात्मपरमात्मादयःसशक्रः
 यःअभिधीयते आसमेताभवेन विध्यतीत्याव्याधिनीसेना गजतुरगादिसमूह
 पातत्स्वनूपेभ्यः विशोषेराविध्यंति येतत्पतपः तत्स्वनूपेभ्यश्चउगगाभ्यउतउपस
 नमःसभाभ्यःसभापतिश्चवोनमोनमोश्वेभ्योश्वपतिभ्यश्चवोनमोनमन्त्रा
 व्याधिनीभ्योविविध्यंतीभ्यश्चवोनमोनमउगगाभ्यस्त१०हतीभ्यश्चत्रो
 नमोनमः २४ नमोगरोभ्योगरापतिभ्यश्चवोनमोनमोब्राह्मेभ्योब्राह्मपतिभ्य

गोस्पअन्त्यवरीत्योषश्छन्दः तृहन्तीभ्यः तं हर्त्रि हिंसांकुर्वतीभ्यइति
 सेनाविशोषराम् २४ नमोगरोभ्योइतिदेवधितृपक्षादीनांसमूहतत्पतिश्चते
 षमृत्वः ब्राह्मोपिगारास्वगत्सोमेधावीविनूपाविविधनूपादीन्युत्सृज्यगज
 नपवनादयोवाअतोविश्वनूपाः विश्वानिसर्वाणि विनूपाणि चोक्त्यायेनानेभ्योनमः २५

कुर्वभ्यः आयच्छभ्यः धनुरायुधमायन्तं कुर्वीशोभ्यः आस्यभ्यः शारादिकं क्षि
पभ्यः असुन्ते पशोः ११ नमो विसृजभ्यः इति विसृजभ्यः शत्रुनुदिक्षपशारादि
कं क्षिपभ्यः विध्यभ्यः शत्रुतापभ्यः स्वपभ्यः इत्यादि स्पष्टमेव २३ स्वरज
स्तमप्रधानकान् उद्गान् प्रणाम्य सात्विके पुत्रे पुत्रे सर्वा दैतमभिप्रेत्य तान् स्तु

नमः ३ श्रीषिरोजिरिचराय कुलं चानां पतये नमो नम इषधिमभ्यो धन्वा
धिभ्यश्च वोनमो नम आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च वोनमो नम आय
च्छभ्यो स्पभ्यश्च वोनमः ११ नमो विसृजभ्यो विध्यभ्यश्च वोनमो नमः
स्वपभ्यो ज्ञाग्भ्यश्च वोनमो नमः शयानेभ्य आशीनेभ्यश्च वोनमो नमः स्तिष्ठभ्यो
धावभ्यश्च वोनमो नमः २३

वन्प्रमतिनमः सभाभ्य इति बोधायनभ्यः सभाभ्यः तत्तद्ब्रह्मलोकशक्योक्त
घनेकविधसमास्थिते नैकविधदेवतादिसम्यक्समस्तु स्वर्गभ्यः सभापतिभ्यः
तत्तत्समास्थामि ब्रह्मशकादि स्वर्गभ्यः यद्वा अनेकदेवताद्याय तनतया स

कपर्दिनेति कपर्दिनामकजटाजूटवान् व्युपाः विकीर्णमुंडितावाकेशायस्यसव्युप
केशः सहस्रांशोऽसंख्यानिनेत्रादीनियस्यसः सहस्राक्षः शतानिधनं धियस्यसः

नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च नमो नमो भवाय उद्राय च नमः शर्काय च पशुपतये च नमो नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः २८ नमः कपर्दिने च मृगशाय नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशाय शिपिविष्टाय च नमो मातुष्यमाय च शुधिमते च नमः २९ नमो ह्रस्वाय च वामनाय च नमो बृहते च वर्षाय च नमो बृद्धाय च सवधे च नमो इन्द्राय च प्रथमाय च ३०

तधन्वागिरिशिषिविष्टो वाद्यादिन्यरक्षितुं त्यः मीढुष्टमः शं कृतमो नित्यं युवा
इष्टुधिसूताः २० त्वमोहत्वा येति रूपतो नमस्तुते रुस्वोत्तुप्रमाराः वामनः सं
कुचितांगः बहन्महान्वर्षीयान् स्वतिष्ठदसम्भुः समावयाः श्रुतेर्मधिः प्रग्न्यः प्र

अमोमुद्व्यः ३०

नमः सेनाभ्य इति सेनाचमः तत्स्वरूपेभ्यः सेनानयन्तीति सेनाभ्यः सेनाध्यन्ताः का
र्तिकेयादयः तत्स्वरूपेभ्यश्चरथोस्यास्तीति रथीनविघ्नोरथायेषां तेषोऽक्षरः अ
रथाः रथाधिष्ठाताज्ञातासंगहितासारथिः महंतो जातिवयो विकारस्तद्विशेषो वा

श्चबोनमोनमोगत्सेभ्योगत्सप्रतिभ्यश्चबोनमोनमोविनूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यो विश्व
रूपेभ्यश्चबोनमः २५ नमः सेनाभ्यः सेनानीभ्यश्चबोनमोनमोनयिभ्यो अरथे
भ्यश्चबोनमोनमः हतभ्यः संगृहीतेभ्यश्चबोनमोनमोमहभ्यो अर्भकेभ्यश्चबो
नमः नमस्तन्त्रभ्योरथकारेभ्यश्चबोनमोनमः कुलात्रेभ्यः कर्मात्रेभ्यश्चबोनमोनमो नि
षादेभ्यः पुंजिष्ठिभ्यश्चबोनमोनमः श्वनिभ्यो मृगयुभ्यश्चबोनमोनमः २७ ॥
निषादाभिन्नविशेषाः पुंजिष्ठाज्ञातसंतरसंकीर्णाः पुष्कसादयाः शुनोनयन्तीति
श्वन्यः तत्स्वरूपेभ्यः मृगान्कामयन्ते इति मृगयुभ्यो नमः २७ नमः श्वभ्य इति शि
तिकराः श्वेतकठः भवादिनामस्तुतो योगरूढिभ्यो नमः २८ नमः

परजो एकगर्भांतरितौवागर्भादयगतौजगत्त्रयः मध्येजातोमध्यमः जवनेप
श्चाभ्दागः बुधंपुरोभागः तथाचब्रह्मांडादेः शरीरादेश्चपश्चाभ्दागः पु
रोभागश्चसखेत्यद्वैतेतात्पर्यम् ३२ नमःसोभ्यायेतिसोभोगन्धर्वनगरै

नमःसोभ्यायचप्रतिसर्पायचनमोयाम्पायचक्षेत्रेम्पायचनमः शत्रोक्त्याय
चावसम्पायचनमउर्वर्ज्यायचखत्वायचममः ३३ नमोवन्पायचक
त्तायचक्षमः श्रवायचप्रतिश्रवायचनमः आशुषेणायचाशुनथायचनमः
शस्त्रायचावभेदिनेचनमः ३४

प्रतिसरोविस्तारमूर्तिः अभिचारकर्मवायामः प्रहृनः क्षेमः कुशाक्षंश्लो
कंपद्यशोवा अवसानतन्समाप्तिः सत्यः उर्वरः उखनोदेशः हृत्त्ववृत्तेषा
रंगर्भागोवाधान्यमर्दनस्थानंखित्यः तेषुभवतीतिप्राश्यादिः ३३ नमोवन्पा
येतिवनं वृक्षसमूहो वृक्षवनादिनामं वाकन्तो नदीसमुद्रपर्यंतसन्नि

नमः आशेव इति आसवेशी ब्रह्मसंचराय उद्राय नमः अश्वतेक्षी ब्रह्मध्यानं व्याप्नोति
इत्याशुः अजिराय गच्छते न्नेयकाय वा अजगति क्षेपयायोः यद्वा अशवे गमनशी
लाय अजिरसंगरा नाम तथा चेमेऽध्यनिगच्छति ये वांगरो वा नित तस्य सर्वस्य

नमः आशवे चाजिराय च नमः शीघ्राय च शोभ्याय च नमः उर्म्याय च ब्रह्मन्त्या
य च नमो नादेयाय च द्वीपाय च ३१ नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजा
य च अपरजाय च नमो मध्याय च अपगत्माय च नमो जघन्याय च बुध्याय च नमः ३२

रूपाय नमः स्वमग्नेषि शीघ्र शीघ्र्यो शीघ्रवचने तनुभवतीति ह्यं दसौ यत्प्र
त्ययः उर्मिर्जलकलोत्तस्तम्बो दुर्म्यः अधोगच्छतीति तस्य ध्वनिरवस्य
नस्तत्तुम्बः स्वावस्वन्त्याः नदीभ्यो नादेयः द्विषेभ्यो द्वायः ॥ ३१ ॥ नमो
ज्येष्ठायैति वयाधिको ज्येष्ठः वयोन्पूतः कनिष्ठः सोदरो तथा भूतो पूर्वजा

दुंदुभ्यायदुंदुभौमवायआहनन्यायआहननेमवायइ५ नमोऽस्मवेति धत्सुः
 प्रगल्भः प्रमदतीति प्रमदः पंडितः निषंगः खड्गः इष्टुधित्तराः तीन्त्रा इष्टुवीरा
 आयुधमस्यासीति आयुधीसुष्टुमायुधमस्येति स्वायुधः सुष्टुधनुरस्येति सुधन्वा इ६
 नमः श्रुत्यायेति स्तवतीति स्तुतिनिर्भरादिः तद्भवः श्रुत्यः पथिभवः पथ्यः कटिकूपेभनः

१९ नमः कृप्यायचावधायचनमौवीध्यायचातप्यायचनमौमध्यायचविद्युत्या
 यचनमौवर्षायचानर्षायच इ७ नमोवात्यायचरेष्यायचनमोवास्तव्यायच
 वास्तुपायचनमः सोमायचउद्रायचनमस्ताश्रायचातुरायच इ८

१० कथः नीचैर्गच्छति जलमंत्रेति नियोनिभू भूमिस्तत्र भवो नीप्यः कृप्यायस
 नसीनद्यः प्रसिद्धवैशान्तस्तडागः तत्र भवो वैसंतः इ९ नमः कृप्यायेति कृप्यः
 प्रसिद्धः तत्र भवः कृप्यः एवमजेपि अवटोगर्तः विगतदीपिविधूः आतपो जी

हितोद्देशः श्रवः गुणोत्सकाशात् श्रूयते इति व्युत्पत्त्यावेदादि स्वरूपः शब्दः प्रतिश्र
वः प्रतिशब्दो गुरोः श्रुत्वा क्षिप्पारामेनुवादेवा आशुषेराशीध्रुगामिसेनावान्
आश्वरथशीध्रुगामिनपवान्क्षनः पराक्रमवान् अवमेदीश्वराचीनानां शत्रूणां
भेदकर्ता तत्राभवस्तथाभूतोउद्भूतः तस्मै नमः ३४ नमो विष्मिने इति विष्मं शि

नमो विष्मिने च कवचिने च नमो । वर्मिने च वरूधिने च नमः श्रुताय च श्रु
तसेनाय च नमो दुंदुभ्याय च । हनन्प्राय च नमः ३५ नमो धर्मवे च प्रमशा
य च नमो निषंगिणो च । बुधिमते च नमस्तीक्ष्णवे च । शुद्धिने च नमः कुत्पाय
च सरस्याय च नमो नोदयाय च वैशंताय च ३७

स्वायुधाय च सुधन्विने च ३६ नमः श्रुत्याय च पथ्याय च नमः कव्याय च नीप्याय च नमः १

रत्नागां कवचं कापीशं चारुवर्त्मजौ हसन्ताहः सन्तुष्टौ हस्तिप्रदे उपवेशनाक्षयगृहा
कारकं कोळकं तद्धते श्रुताय मुमुक्षुभिः श्रवणविषयीकृत्या यमुत्तसेनाय प्रसिद्धसेन्याय

८५१

नमःशंभवायेति शंकरांभवत्यस्यादितिसंभवः शमुपवेशनेभावयतीति शंभवःशं-
 आनन्दस्वनूपभवः उत्पत्तिस्थानंभवत्यस्मादिदंभवमिति व्युत्पत्तेः शंभोभवश्चेति शंभव
 इतिवाक्यंमयकल्याणंभवत्यस्मादिति मयोभवशं करोतीति शंकरः मयः करोतीति म

नमःशंभवायचमयोभवायचनमः शंकरायचमयस्करायचनमः शिवायचशिव
 तरायचनमः ४१ नमःपार्यायिचावार्यायचनमः प्रतररायचोत्तररायचमस्तीर्थ्या
 यचनमः शब्दायफेन्यायनमः ४२

यस्कनःशिवः शान्तोनिर्विकारः आनन्दस्वनूपोवाअतिशयेनशिवंशिवतरस्त
 स्मेनमः ४१ नमःपार्यायेतिपानेभवःपार्यः अवातेअवनेभवः अवार्थः अनेनसंसा
 चंप्रतरतीतिप्रतरराः अनेनसंसानंउत्तरंतीत्युत्तरराः तीर्थेभवस्तीर्थ्यह कृतेभवः
 शब्दः शब्देनवत्तरोभवः शब्दः फेनेभवः फेनः ४२

धूम्रमेधोमेघसमयेघएववाविद्युत्प्रसिद्धावर्षोजलश्रवर्षावर्षाभावः शरद्वातत्रतत्र
 भवायउद्रायनमइत्यर्थः ३८ नमोवात्यायेति वातेभवःवात्यःवातोपलब्धितःफ
 लगुणादिर्वावीतः नेष्मरिभवीरेष्मरेष्महिंसारिषतेहिंसायां अन्येभ्योमनिन
 वास्तव्यःवास्तुगृहंनत्रभवोवास्तव्यः वास्तुपतीतिवास्तुपः सोमउद्राताम्राउराः

नमःशंगवेचपशुपतयेचनमउग्रायचभीमायचनमोजेवधायचइनेवधा
 यचनमोहन्त्रेचहनीयसेचनमोवह्नेभ्योहरिकेशेभ्योनमस्ताराय ५० ॐ ॐ

प्रसिद्धाएव ३९ नमःशंगवेइति गवांशंसुखं करोतीतिशंगुः तस्मैशंगवेअ
 तएवपशुनांपतिः(उग्रप्रतापशीलःभीमाःभयानकाःअग्रेस्थितोवैरिणोहंतीत्य
 जेवधःदुनेस्थितोहंतीतिइनेवधः हंताहननकर्ताहनीयसेअनिशयेनहननहन्त्रे
 हरितानिपनाशिकेशाइनयेवातेहनिवेशावह्नासदादुत्तारयेतीतिहारः प्रसावावीतस्वमसायतसमिधाद्यायचेत्यर्थः ५०

नमोवात्यायेति वातेभवःवात्यःवातोपलब्धितःफ
 लगुणादिर्वावीतः नेष्मरिभवीरेष्मरेष्महिंसारिषतेहिंसायां अन्येभ्योमनिन
 वास्तव्यःवास्तुगृहंनत्रभवोवास्तव्यः वास्तुपतीतिवास्तुपः सोमउद्राताम्राउराः

नमः शुक्लायेति शुक्ले भवः हरिते भवो हरित्यः पांशुषु भवः पांशुषु व्यरजसि भवो नज
 स्यः लोपे वर्णाददीने संगरादौ भवो लोप्यः उत्तप्ये भवः उत्तप्यते उत्कर्षेणो वा
 प्यते इति लप्यः प्रव्यक्तो वर्णाः सृष्टिस्थिति समस्तकालीना ब्रह्मांडादिर्वा द्वितीय
 तकारलोपच्छान्दसः हर्वो वा हर्वो णिनः ईश्वरो उभवत्वेन वैशपादिवा तत्र भवः उ

नमः शुक्लाय च हरित्याय च नमः पांशुं सव्याय च नमो लोप्याय चोत्तप्याय च न
 म उर्व्याय च सूर्याय च ४५ नमः पराणाय च पराणसदाय च नम उदुमुमाराणि ध्रुते
 च नम आषिदने च प्रखिदने च नम इषु कभ्या धनुः कभ्याश्च नमो नमो नमो वः
 किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यो नमो निचिन्वत्केभ्यो नम आनिहितेभ्यः ४६
 व्यास एव सुषु सूर्याः ४७ नमः यरायैति पराणपत्रं पराणशब्दपतितं पराणतत्त्वं नृपाय नत्तदधि
 षात्ते देवतास्व नृपाय वा उदयनमः सर्वमयत्वं यमेव मग्ने पि उदुमुमाराय उद्यमशीला
 य अविधुते अमिह न कर्ते आखिदने समंतां भावेन खेदं भुजते अमृतालो दीनतां वने वा

नमःसिकत्पायेति शिकतापांभवःशिकत्पः प्रवाहेभवःप्रवाहादहमुदकमेवसि
त्पीहिसशित्वावेनियन्नवितर्क सकिंशालः कर्करावाक्षिपत्यस्मिन्नापइतिन्तपराः
कपर्दिजिटीपुनस्तिष्ठतीतिपुत्रस्तिः इरिगोनिउदकोदेशःतत्रइतिदायःप्रपथेभवः

नमःसिकत्पायचप्रवाह्यायचनमःकिंशं सित्वायचन्तपरायचनमः कपर्दि
नेत्रपुत्रस्तयेचनमइरगपायचप्रपथ्यायचनमः ५३ नमोब्रज्यायचगोष्ठ्यायच
नमस्तत्पायचगेह्यायचनमोहृदथायचनिवेष्ट्यायचनमःकात्यायचगङ्गेच्छाय
च५४.

प्रपथ्यः ५३ नमोब्रज्यायेति ब्रजेगोपवासस्थले भवोब्रजःगोष्ठागवामवासेभवो
गोष्ठ्यः तत्पेशयनीयेभवस्तत्प्राःगोहेभवो गेह्यः हृदयेभवो हृदयः निवेष्ट्येभवो
निवेष्ट्यः कर्कशेभवः काष्ठः गङ्गेभवो गङ्गायायेतिछन्दोनिगङ्गेभवः ५४

स्मृत्यनुनृपाः सर्वा अपि बुद्धीयथाविधि श्रीउद् विषयाः करोमि तव सेव न न इति
 वत्सनाम कपर्दिने जगज्जगधारिणे अन्तयदीराय यदा श्रयेन वीरान दीयन्ते तस्मै
 स्तेन मति प्रेन रौ नमः द्विपदे मनुष्यवर्गे चतुष्पदे पशुवर्गे जं अश्वान् कत्याणां भू
 इमान् द्रायत वसे कपर्दिनेः अन्तयदीराय प्रभरामहे मतीः यथाशमसद्विपदे चतु
 ष्पदे विश्वं पुष्टं ग्रामे अस्मिन्ननातुरम् ४८ याते उद् शिवा तनूः शिवा विश्वाहा-
 मे षजी शिवा उत स्य मे षजी तया नो मः ५० जीवसे ४९

यातु किंच अस्मदीयं विश्वं सर्वं जंगमस्थानरात्मकं पुष्टं अस्तु अस्मिन् ग्रामे
 अनानुरं रोगयन् च सर्वं भवतु पुष्टं अस्मिन् ग्रामे अनानुरं त्वं भव भवति भाव प्रधा
 नो निर्देशा इत्याह ४८ याते इति हेतु उद् याते तनूः शिवस्य नृपा शिवा सा त्विकी विश्वा
 हा सर्वदा मे षजी वैद्यस्वरूपा हतस्य व्याधेर्मे षजी उत इति जोगनाम शैव उतादेः
 स्मान् जीवसे जीवयः जीवनाय म उ सुषेयति वा ४९ परीतिवद् इत्यहं तिरायु

प्रकर्षेरासाधूनांखेदं कुर्वते इयूराणां धनुषांच निर्मातृभ्यो वा पुष्पभ्यं नमः^{ति} स्त्रियादीतयोः
उद्गाराणां पूर्णाः अपहृदयभूतानग्निवायुसूर्यान्तमस्करोति किरिकेभ्यः वोनमः ना
नोपकारेराजगदुपकुर्वतीति किरिकाः अग्निवायुसूर्याः किंभूतेभ्यः देवानां उद्गाराणां हृद
येभ्यः विचिन्वन्केभ्यः आनिर्हतेभ्यः हनिगम्यर्षः अहर्निर्दिशंगच्छेभ्यः आगच्छेभ्यः
सर्गादौ सर्वेष्वेतेभ्यस्त्वनिर्गतामवतीति सप्त्यादिकारिभ्य इति वार्थः ४६ अथेतेषां उद्गाराणां
द्रापे अंधसस्यते दरिद्रनीललोहितैः आसौ प्रज्ञानामेषां पथनां माभे मीरोद्ग्राचनः किंचना

मम ४७

क्यप्रतिपादनाय कारिडुकेनैकं स्तोति द्रापे इति द्राकुत्सायां गतो द्रापयति पापि दानं कुत्सि
तां गतिं नयतीति द्रापिः अंधसो न्नस्य पतिः दरिद्रः परिग्रहक्षमः वरीतो नीललोहितः स्वं
संबोधययाचते नः आसौ प्रज्ञानां रक्षां पथनां माभे माभे मीः मानो कुमाभाहीः उद्गोभंजे
मोचनः किंचना मम ४७ इमा इति अहयप्यावर इमा मताः उधी उद्ग्राय प्रभरा महे प्रेरयामि
कुनु अमनो नो ४७

सहस्राणीतिहेमगवःमगवन्ववाहोःसहस्रशःसहस्राणिअसंख्यातानिहेतयःआ
 युधानिसंतिनेषां अस्माकंकईशानःप्रमुस्त्वंमुखासुखानिपराचीनानिकृधिअस्मत्तः
 पराङ्मुखानिपयाकुर्वित्यर्थः ५३ असंख्याताइतियेउद्राअसंख्याता असंख्यातानिसह
 स्राणिअधिभूभ्यांभूमेउपरिभूभौअधिकारिणीतेषां धन्वानिधन्वंसिहस्रयोज

सहस्राणिसहस्रशोवाहोतवहेतयः तासामीशानोमगवःपराचीनासुखाकृधि ५
 ३ असंख्यातासहस्राणि येउद्राअधिभूभ्यांतेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानितन्म
 सि ५४ अस्मिन्महत्परीवेन्तरिहेमवाअधितेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानितन्म
 सि ५५ नीलग्रीवाःशितिकंठाःशिवधंउद्राउपश्रिताःतेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानित
 न्सि ५६ नीलग्रीवाःशितिकंठाःशर्वाअधःक्षमाचराःतेषां सहस्रयोजनेऽवधन्वानित

नेअवतन्मसि अतिदूनेअवनयामीत्यर्थः ५४ अस्मिन्नितिअस्मिन्महति अरीवेमेद्या
 यंतगीतजलमयेअंतरिक्षेयेमहामहाउद्राःअधिकारिणः उपरिस्थितावातेषां धन्वंसिदने
 अवनयामइत्यर्थः ५५ नीलग्रीवाइतियेउद्राः नीलग्रीवाःशितिकंठाःश्यामकंठाःश्वेतकं

७

धः नः अस्मान् परिब्रूयात्कु सर्वतो वर्जयतु अद्यायोः पापिष्ठस्य त्वेषस्य त्विषती
 नो को धेनदीप्तस्पदुर्मतिः नः परिवर्जयतु मघवध्वः मघह विरादिधनं ये वा
 याज्ञिकानां तदर्थं धनं विस्थिरा स्थिराणि अनन्तरयहे मीडु घेचकनकप
 परिशीतुद्रस्पहेतिर्ब्रूयात्कुपरित्वेषस्पदुर्मतिनद्यापो अनस्थिरा मघवध्व
 स्तो नृध्वमीडु स्तोकायतनयायमउ ५ मीः छमशिवत्तमशिवोनमः सुमनाभ
 न परमेव ह्ये आयुधं निधाय कृतिवसान आचरपिनाकं विभ्रदागहि ५१ विवि
 रिद्रविलोहितनमस्तु भगवः यास्तो सह स्तथ हेतयो न्यमस्मिन्निचयेतुताः ५२

पौशयेतनयाचमउ सुवाय ५० मीडु छमेति श्रेष्ठतमकः यारात्तमनः शिवः सुमनाभ
 व परमेव ह्ये आयुधं निधाय कृतिचर्मचसानः पिनाकं दंडं धिभ्रत् आगहि आगह
 कर्मवाचर ५१ विविरिति विविरिः तिष्ठत् द्रावयतीति विविरिद्रः विलोहितन जः
 शन्यभन्यभगवन्नेनमः अस्तुतयाः सह स्तोतयः गोत्रसदयो यः अस्मिन्निव

यदि ६१ यदिति यत्र द्वाश्च न्नेषु स्थिताः संतः भोजनपात्रेषु अन्नं भुंजन्तः पानपात्रेषु दुग्धजला-
 दिष्विव तोवाज्जनान् अनुपानाशितैर्देहैरजीर्णादिभिर्विशेषो विध्यन्ति तेषामित्यादि ६२ येइति य-
 उद्राश्रतावन्तः पूर्वोक्ताः भूयांसश्च तेऽभ्योप्यधिकः दिशः पूर्वोदिकाः वितरस्थिने विष्टभ्यस्थि-
 ताः तेषां धनं विष्टने अवनयाम इति ६३ अथ स्वर्लोकादित्योक्तप्रस्थितान् उद्राश्रतमस्त्वेति प्रार्थ-

येऽश्रतावन्तश्च भूयाथं सश्च दिशोऽद्रो वितरस्थिरेतेषामित्यादि ६३ नमोऽस्तु उद्रेभ्यो यदि
 विषेष्वां वर्षमिषवस्तेभ्यो दशप्राचीर्दशदक्षिणा दशप्रतीर्दशोदीचीर्दशोऽर्धः तेभ्यो नमोऽ-
 स्तु ते नो म उय म उय नु ते यं द्विष्मा यश्च नो द्वेष्टो न मे षां ज मे द धमः ६४ ॐ ॐ ॐ

यत्ते च नमोऽस्त्विति तेभ्यो उद्रेभ्यो नमः केभ्यः यदि वित्स्वर्लोके तिष्ठन्ति येषां वर्ष इषवः इषुभिर्विव-
 षिभिरेव ये हिंस्यात् हिंसांति तेभ्यः अहं अजलिकरामर्थं दशांगुलीः प्राचीः दशदक्षिणा दशप्रतीची
 दशोदीचीर्दशोऽर्धः करोमि तत्प्रशान्तार्थः अपराधक्षमापणार्थः नमस्कारार्थः नक्षत्रादिप्रार्थ-
 नार्थं नार्थं च प्रतिदिशं तान् उद्राश्रतं दिशो जतिवन्नामीति वाक्यार्थः अजलिं ध्यायन्ति दिशं तान्

ठावादिबंस्वर्गं उपस्थिताऽन्तेषामित्यादि ५६ नीलग्नीवाइति येउद्राश्शस्त्रीशप्रामकंठा
 श्वेतकंठावा अधःक्षमाचराःक्षमायाः पृथ्याअधःपातालोहोसंचरतिनेषामित्यादि ॥
 ५७ येइति येउद्राःशशपंनवंतरांतद्वत पिजराह रितवराणिः विलोहिताःविशेषेरात्योहितवराणिः
 विगतर्जो गुरावातेषामित्यादि ५८ येइति येउद्राःभूतानां प्राणिनां पृथिव्यादिपंचभूतानां
 अधिपतयःप्रभवः विशिखावाविशिखावन्तःसुडित्वेन विगत विखावाकपदीजटा
 येवक्षेपुशशिपंजरानीलग्नीवाविलोहिताः तेषामित्यादि ५९ येभूतानामधिपतयो
 विशिखासःकपदिनः तेषां सहस्रयोजने बध्ना नित्तन्मसि ५९ येयथापथिनन्त
 यस्त्वल्दा आयुर्धुधः स्तेषामित्यादि ६० येतीर्थानि प्रचरतिस्काहस्तानि वंगिराः ते
 षामित्यादि ६१ येन्नेषु विविध्यंति पात्रेषु पिवन्तो जनान् तेषामित्यादि ६२ ॐ ॐ
 जटः सक्षतो वातेषा ५९ येइति येउद्राःप्रथां द्रवरापथिनन्त यरक्षकाः इत्या पृथ्वी तत्र पद
 शदिकं भवति तदेवं विभ्रतीति स्त्वल्दः आयारयेयुधंति तेषां आयुर्धुधः स्तेषां ६० येइति
 येउद्राः सक्तहस्ताः रवाङ्गनः नीलीनिप्रचरति तेषां यथात्राकुर्वन्त रन्तात हिंसति तेषामि ते

२५

२५

२५

मस्करोति तेभ्यः नमोस्तु प्रार्थयते ते उद्राः अस्मान्सस्त्रीपुत्रपोत्रामात्यवाहनक्षेत्रादि
 कान् अबन्तु न क्षंतु तेनः मउयन्तु सुखयन्तु पुनः वयं यं द्विष्यः योवानः द्विषिते वा
 उद्राणां जंभे मुखे दध्मः भोजनार्थं धारयामः ६७ नमोस्त्विति पूर्वदेवान्ते पारपिकरिउक

६९
 नमोस्तु उद्रेभ्यो ये उन्तरि न्ते येषां वात इषवः तेभ्यो दशप्राचीर्दक्षिणा दशप्रतीचीर्द
 क्षोदीचीर्दक्षोर्चीः तेभ्यो नमो अस्तु ते नोऽबन्तु ते नो मउयन्तु ते ये द्विष्यो यश्च नो द्विषिते मे वा
 जंभे दध्मः ६५

योनर्थे वसेय इति दिक् ६५ नमोस्त्विति नमो उद्रेभ्यो नमो नमः पूर्वोक्तार्थमस्य इह
 अथ नीलसूक्तम् वयमिति हे सोम द्विजराज वयं ते वव्रं ते तवोपासनायां स्थिताः तेनुषु
 तनो नवस्था सुजागृत्य मसुषु पितुरीया नामिका सुयथा यथं विभ्रतः धारयामः प्रजावन्तः